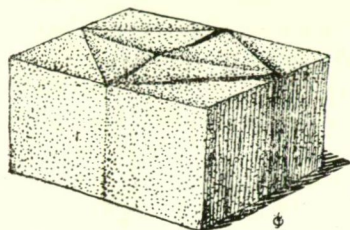

a beárnyékolt felesleges részeket levágjuk. Ugyanilyen módon a „b” vonalak mentén is bevágásokat csinálunk.

A „4”-gyel jelzett törések mentén a papírt behajtogatjuk és ceruzával négy részre osztjuk, azután a vastagabb vonalak szerint késsel füleket vágunk, illetve nyílást szúrunk a papírba. Ezzel a papírlap előkészítő hajtogatását és szabását befejeztük.

A 3. és 4. ábra szerint állítjuk össze a dobozt úgy, hogy a behajlított füleket a megfelelő nyílásokon átdugva visszahajtjuk. Így módon a fülek összeerősítik és bezárják a dobozt.

Az így készült doboz mérete cca $10 \times 10 \times 5$ cm. Benne tart-

4. ábra.

hatjuk az év folyamán készült kisebb papírhajtogatásokat és összegyűjthetjük a felragasztásra szánt papírnyírásokat is. A nevet a teljesen kiterített doboz egyik oldalára szép csinosan, adott méretben íratjuk fel. Ha az idő engedi, egyszerű vonalas dísszel is csinosíthatjuk.

Fogassy Ödön.

IRODALOM—KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK — LAPSZEMLE — HIREK

IRODALOM

Szántó Lőrinc: A magyar nyelv és irodalom tanítása. (A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára XVII.) Szeged, 1937. 80, 305 l. Ára 12 pengő 60 fillér.

Napjainkban vált a nemzeti nyelvápolás ügye a legidősebb kérdéssé. Idestova több mint százestendős a nyelvművelő törekvések múltja. A XIX. század első harmadában a nemzeti eszme korszerű megjelenési formája is voltaképpen nyelvproblémát jelent, hiszen a kultúrnacionalizmus — lényegileg a nemzeti nyelv és irodalom fejlesztésében látta a nemzetiség-népiség önelvű kiművelődését. Azóta a nemzetiségi mozgalmak látszólag levetették művelődési sarujuk a hatalmi jelszavak területére léptek. Hogy azonban ez a területváltoztatás mennyire nem nélkülözheti a nemzeti művelődés tényezőit: az anyanyelvet s a belőle kisarjadtt nemzeti irodalmat, erre nézve éppen

napjaink szolgáltatóknak beszédes bizonyosságot, mert a jelenkori politikai hatalmak is nemzeti kultúra kialakításán fáradoznak.

Eppen ezért kirívó jelenség módszertani szakirodalmunknak terméketlensége. Anyanyelvünk módszertanát teljes egészében, egy elfogadható eredményösszegre jutva, mindeztideig még nem aknázták ki. Tárgyi értékei után ez a magyarázó oka annak, amiért oly szívesen köszöntjük Szántó Lőrinc művét.

A mű előszavát (3–4. l.) dr. Sándor István főisk. tanár írta, amelyben annak megállapítása után, hogy „az anyanyelv pedagógiája, . . . mindmáig mostoha gyermeke a magyar pedagógiai irodalomnak“, szakirodalmunk sajátos hiányának okait nyomozza s végezetül pedig összefoglaló értékelést ad. Sándor professzor elismerő sorai után — szerzőnk — az anyanyelvi oktatás szétágazó kapcsolatait foglalja össze ügyes rendszerezésben (Bevezetés 5–6. l.).

Anyanyelvünk pedagógiájának „érdemleges tárgyalását megelőzően *részletes helyi tanmenetét* közli (7–141. l.), mely a művelődési anyagnak óróról-órára történő pontos számbavétele, s ezzel az évi munka tervszerűségét biztosítja. Tanmenetének életrevalóságáról és nevelői jelentőségéről már rovatai alapján is meggyőződhetünk: a tanítás anyaga; könyvnélküli; irodalomismeret; nyelvismeret; nyelvhelyesség; régi nyelv; tájnyelv; helyesírás; fogalmazás.

Az *Olvasmány- és irodalomismeret* c. fejezetben (142–248. l.) a helyes olvasástanítás révén el akarja vezetni a gyermeket a magasabbrendű szellemi szórakozás útjára s önálló ismeretszerzésre nevel. A tanítás munkájának lélektani elemzéséből kiindulva, az alábbi módszeres egységekre épít: számonkérés; ráhangolás; célkitűzés; tárgyalás: a) az olvasmány bemutatása, b) az olvasmány elemzése; összefoglalás. A tárgyalásnak az olvasmány és az elemzés viszonya szerint 12 módját alkalmazza, s ezzel az olvasási órák változatosságát biztosítja. Az elméleti alapvetést szép gyakorlati tanítások egészítik ki.

Művének soronlévő fejezete (*Nyelvismeret és nyelvpótlás* 249–271. l.) is eszmekeltő gondolatok használható rendszere. E részegység problémaköreinek fontosságát már címszavainak pusztá felsorolása is érzékelteti. (I. Nyelvünk jelentősége, tanításának irányai, célja. II. A tanítás anyaga. III. A tanítás módszeres alapelvei, és a tanítási óra módszeres felépítése. IV. A helyesírás tanítása. V. Gyakorlati tanítások.)

Módszeres eljárásának alapelveiként leszögezi: 1. A tanítás legyen szemléletes, vagyis a nyelvi jelenségeket gyakorlati úton, mégpedig sok egymáshoz hasonló példák segítségével sajátíttassuk el. 2. A tanítás legyen induktív, azaz a példákban a tanulóknak kell a nyelvi tény felismeriük. Legnagyobb érdeklődésre tarthat számot azon elvi jelentőségű megállapítása, hogy: 3. a tanítás legyen mondattani alapú s ennek értelmében a tárgyalásnak a mondatból kell kiindulnia, de ugyanakkor a mondatépítés célszerűségét is felismeri s végeredményben szinórmentékül a mondatelemző (analitikus) és a mondatépítő (szintetikus) elv változatos alkalmazását ajánlja.

Majd az óra módszeres felépítésének fokozatairól értekezik s elméleti okfejtését 2 gyakorlati tanítással igazolja. (1. Igeragozás a jelentő-mód múlt idejében. 2. A kapcsolatos mondatok.)

Lendületes stílusban megírt módszertani vezérkönyvének olvasása során

eljutottunk gondolatvezetésének tulajdonképpeni zárótételéhez: *a fogalmazás tanításához* (273—295. l.), anyanyelvünk pedagógiájának eme próbakövéhez. Pedagógiai irodalmunk — e viszonylatban — jórészt csak elméleti ízű munkákat termelt s a gyakorlati szempontok megvalósítását is sürgető szerzők pedig belekerültek e részterület útvesztőjébe s nem nyújthatták e módszertani problémáknak szervesen összefüggő, elvszerű tételekből kisarjadó rendszerét. Ez a rész a nevelő fogalmazástanítás és az egyéni stílus megalapozásának kellékeivel foglalkozik s minden mozzanatában a legfelsőbb célképzet felé törekszik: *a tanulót képessé tenni arra, hogy lelki tartalmát akár előszóval, akár írásban önállóan, a nyelvi forma tudatos megválasztásával kifejezze* (273. l.). Fejtegetéseinek igazolására, a modern tanítás-lélektani szakirodalom kitermelte típusokat számos tanulófogalmazvánnyal példázza.

Művének függelékéül tekinthető *a polgári ügyiratok szerkesztésének módszertani alapvetése* (297—303. l.), melynek keretében ismerteti az óra módszeres menetét s megállapításait a kötelezvény tanításával gyakorlatilag is értékesíti.

E módszertani vezérkönyv elsősorban a polg. iskolák szükségleteit célozza, de egyetemes szempontjai révén kiváló segédkezet nyújt a közép- és szakiskolai oktatás szolgálatában is. Fejezeteinek értékállandságát azzal is biztosítja, hogy mindegyik végén bőséges magyar- és németnyelvű irodalmat közöl s ezáltal megkönnyítette részünkre az ellenőrzés és továbbképzés lehetőségét.

Értékelő tevékenységünk végösszegére minden esetben hatást gyakorolnak a viszonyításból eredő észleleteink. E tekintetben a bíráló ama ritkán adódó helyzetbe jut, hogy a hasonló munkákkal illetőleg nem talál lényeges egybevetési alapot, mert azok anyanyelvünk pedagógiájának csak egy szűkebb vetületét dolgozták fel s a szerteágazó részterületekből nem teremtek egységes foglalkozásrendszert: miként Szántó Lőrinc.

Eltekintve azonban a mű viszonylagos értékelésétől, az esetleges szempontoktól függetlenített öncélú kritika is csak a legnagyobb elismerésben domborodhat ki. Eredmény-összegezésében pontos feleletet kapunk anyanyelvi oktatásunk minden főkérdésére nézve. Rendszerezésében merőben újszerű s a cselekedtető oktatás, a gyermek öntevékenységének érvényesítéséért írott sorait rokonszenves tárgyszeret és hivatástudat melengeti át. *Műve szakirodalmunknak rendkívül becses nyeresége s szerzőjéről bizvást elmondhatjuk, hogy általa az életrenevelő anyanyelvi oktatás kevésszámú úttörőinek sorába emelkedett.*

Wagner Ferenc.

Dr. Karl János: A földrajz tanítása. Budapest, 1937. 133 oldal. Ára 4.— P. Az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület kiadása.

A Dr. Dékány István szerkesztette „*Pedagógiai szakkönyvek*“ 4. kötete-ként jelent meg ez az igen értékes mű, melynek neves írója komoly elmélyedéssel és a kritikai szemlélődés alaposságával vetíti eléink azokat az elveket és törekvéseket, melyek a földrajztanítás síkjait uralják s azokat a fejlődési stádiumokat, mozgalmakat, melyek e tárgy mai tudományos és módszerbeli szerkezetéhez vezettek.